

Reflexe novodobého směru amerického konzervatismu z pera Ladislava Bátory

Konzervativní hnutí se dostalo na scestí. Pod názvem „konzervatismus“, „konzervativní“, ba dokonce v některých případech i „tradicionalistický“, pod touto na první pohled velmi líbivou a pestrou slupkou, se dnes nachází plod nadmíru trpký a nevábny. Evropské „konzervativní strany“ jsou parodií na sebe samu a nepředstavují nic jiného, než konformistickou součást Systému, proti kterému naoko představují alternativu.

Evropské „konzervativní síly“, dnes nejsou nic jiného, než směsí zoufalé nostalgie, korektnosti, rezignace na vlastní zahraniční politiku a afér politických „elit“. Obdobná je situace ve Spojených státech. Ladislav Bátor se ve své recezi a reflexi nad knihou „Crunchy cons“ (v doslovném překladu „křupaví konzervativci“) zabývá „protiproudem“ v současném americkém konzervativním hnutí. (-red-)

Myslíte si, že být opravdu oddaným konzervativcem dnes znamená:

Být vůči „velkému byznysu“ stejně skeptický jako vůči „velké vládě“?

Vrátit se k tradiční víře a morálce?

Brát se za svou rodinu, která stojí nad všemi ostatními institucemi?

Křísit život v obcích rozvíjením místních aktivit?

Rozhodnout se žít pro Dobré, Pravdivé a Krásné?

„Tak to jste ovšem crunchykon,“ můžete se dozvědět na zadní straně obálky Dreherovy knihy Crunchy Cons...

Když v červenci 2002 publikoval do té doby poměrně málo známý novinář a spisovatel Rod Dreher v National Revue svůj dnes už „kultovní“ článek Birkenstocked Burkeans s podtitulkem *Confessions of a Granola Conservative*, jistě ani sám netušil, co právě odstartoval.

Byl si ale vědom toho, že by jako tradicionalista, ctitel Edmunda Burkeho a konzervativce (a čerstvý katolík) v jedné osobě samosebou neměl nosit sandály – natož značky Birkenstock, které nosí fakt jen liberálové. A jíst příliš zdravě – natož křupavou (anglicky crunchy) granolu, kterou chroustají beze studu fakt jen liberálové. (Pro ty, kdo už teď lomí rukama, že jsme sotva na začátku a už se recenze doslova hemží neznámými výrazy: dejte si sem prst a

zadejte si v googlu výraz „Česká granola“. Objeví se vám vzápětí, ba i s tím velkým „Č“. To je ale překvapení... Jako před časem i pro mě...) A přesto se k těmto oběma bezmála smrtelným hříchům - a nejen k nim - v článku veřejně doznal. A tím to celé tenkrát začalo...

„Cožpak jen levičákům je povoleno konzumovat kvalitní potraviny? ... Nepamatuji se, že by mi při volební registraci funkcionáři Republikánské strany nakázali, abych odted' už odmítal brokolici, která chutná opravdu jako brokolice, a to jen proto, že si socanští venkovští balíci vyrábějící si vlastní kompost myslí, že je to dobrá myšlenka,“ namítá Dreher hned v úvodu.

Článek vyvolal podle Drehera obrovskou vlnu veskrze kladných ohlasů (a nejen podle Drehera - na internetu dnes najdete k heslu „crunchy cons“ už hodně přes 25 tisíc odkazů). Evidentně to byl pro mnohé stejně postižené konzervativce úlevný a rozhřešující coming-out, když někdo jiný se za ně všechny vyzpovídal, že jsou i tací konzervativci, kteří bez ohledu na pravicová přikázání jedí „levicově“ zdravě. A nejen jedí... A pro našince to všechno znamená, že vedle snad u nás již zdomácnělých termínů „neokonové“ (v angličtině neocons, zkráceno z neoconservatives) a „paleokonové“ (paleocons, paleoconservatives) bude asi muset vzít na americké pravici na vědomí ještě termín „crunchykonové“, resp. „crunchykonzervativci“.

Povzbuzen onou obrovskou odezvou na nepříliš dlouhý článek se Dreher po necelých čtyřech letech k tématu vrátil, tentokrát už knihou, podle kolektivního hlavního hrdiny nazvanou Crunchy Cons. Za ty roky se mu již dostatečně srovnaly „křupavé“ myšlenky v hlavě a už nemusel svůj nápad stavět jen na granole a jiných zdravých laskominách. Vědom si toho, Dreher ještě před úvodní kapitolu zařazuje Crunchykonoský manifest o deseti bodech:

- 1. Jsme konzervativci, kteří stojí mimo současný hlavní konzervativní proud. A vyhovuje nám to: máme lepší výhled, a tak zřetelněji vidíme věci, které jsou důležité.**
- 2. Myslíme, že současný konzervatismus se začal příliš soustřeďovat na materiální podmínky a nedostatečně se zabývá charakterem společnosti. Smyslem života není stát se ještě spokojenějším zákazníkem.**
- 3. Uznáváme nadřazenost volného trhu jako principu organizujícího ekonomiku. Domníváme se však, že ekonomiku je třeba přinutit, aby sloužila nejlepším zájmům lidstva, a ne tomu všemu okolo. Velký byznys si zaslouhuje stejně tolik skepticismu jako velká vláda.**
- 4. Domníváme se, že kultura je důležitější než politika a že americký blahobyt ani naše svoboda dlouho nepřežijí kulturu, která už nerespektuje to, co Russell Kirk označoval jako „trvalé položky“ - věčné mravní normy, jež potřebujeme k civilizovanému životu a jimž nás učí tradice všech velkých světových učen.**
- 5. Konzervatismus, který neuznává potřebu zdrženlivosti, omezování a skromnosti,**

není prospěšný pro jedince ani pro společnost, a - koneckonců - už to ani není konzervatismus. Obzvláště to platí ohledně světa přírody.

6. Zhruba asi takto: Malé a Lokální a Staré a Konkrétní by mělo mít přednost před Velkým, Globálním, Novým a Abstraktním.

7. Náležitě si cenit estetickou kvalitu - to jest „krásu“ - není přepych, nýbrž klíč k dobrému životu.

8. Kakofonie současné populární kultury stěží umožňuje zaslechnout volání pravdy a moudrosti. V žádné jiné oblasti není návrat k askezi tak důležitý.

9. Sdílíme Kirkovo přesvědčení, že nejlepším způsobem, jak zajistit další generaci příznivců „trvalých položek“, je plodit děti a po večerech jim číst a učit je, co je chvályhodné: moudrý rodič je konzervátorem dávných pravd... Prazákladní institucí konzervace je rodina.

10. Politika a ekonomika nás nezachrání. Jestli se máme vůbec zachránit, pak jedině prostřednictvím života ve víře v „trvalé položky“ - respektující tyto dávné pravdy při každodenním rozhodování. Konzervovat v tomto smyslu znamená obnovovat.

V úvodní kapitole Kdo jsou crunchykonzervativci? Dreher mimo jiné ilustruje na jednom z dopisů, jak se chová pravá crunchykonská rodina; přičemž cítí potřebu zdůraznit, že nejde o žádné „zaostalé“ farmáře - pisatelka i její manžel jsou sice z Texasu, ale oba inženýři:

„Máme osm dětí, všechny jsem kojila asi tak rok, většina z nich se narodila doma, všechny sami vyučujeme. Sami si pečeme chleba (někdy si i mouku nameleme doma), jíme domácí stravu, jen velmi málo utrácíme za oblečení, kosmetiku či šperky a snažíme se žít prostým, ale přemítavým životem. Naším nejoblíbenějším prezidentem je Teddy Roosevelt, nemáme rádi sídliště, kde vypadá jeden dům jako druhý, potraviny kupujeme v konzumu nebo v obchodech s biopotraviny (NIKDY nechodíme do supermarketů), televizi pouštíme, jen když si chceme přehrát nějakou kazetu a nejraději bychom až do zblbnutí všichni pořád jen četli knihy. A když mě to popadne - tak klidně přichystám k jídlu i granolu! A po celých Spojených státech známe mraky takových lidí jako jsme my.“

Příklady „ze života“ (vycházející z korespondence a osobních rozhovorů) využívá Dreher i v dalších šesti kapitolách, v nichž, jak z jejich názvů vyplývá, popisuje, kde a jak se „crunchykonzervatismus“ může uplatnit: Konzumerismus, Potraviny, Domov, Vzdělání, Životní prostředí, Náboženství. Přestože omezený prostor neumožňuje, abychom uvedená témata rozbírali, zastavme se přece jen alespoň u dvou poměrně překvapivých jevů.

Tím méně významným (ovšem jak pro koho...) je, že Dreher, ač teprve relativně nedávno konvertoval ke katolictví, otevřeně v kapitole Náboženství vyzdvihuje klady pravoslaví:

„Z teologického hlediska je pravoslaví mnohem více mysticky orientováno než katolictví nebo protestanství. A skutečně, pravoslaví po staletí kritizuje západní křesťanství, že je příliš logické, příliš intelektuální a nebere dostatečně vážně fakt mystické inspirace a transformaci obsahu působením božího ducha.

I proto jsme často svědky, že dávné tradice pravoslaví, které jsou esteticky úchvatné, mravně pevné a liturgicky a doktrinárně neměnné přes tisíc let, přitahují pozornost crunchykonů. ... Rozličné ortodoxní církve spojuje to, že vyžadují, aby se jedinec podrobil síle tradice, nikoliv aby kalkuloval (jak je dnes v módě) s tím, že se tradice přizpůsobí jeho očekáváním. Je mylné namítat, že tradice ustrnula v čase; každá tradice, pokud to má být živoucí záležitost a ne exponát z muzea starožitností, se musí vtělit ve smysluplném významu do života jedinců i komunit. Obecné pravidlo praví, že autoritativní tradice právem očekávají, že jedinec ustoupí před kolektivní moudrostí a zkušeností, jež vyjadřují.

Chesterton říkal o tradici, že je to ‚demokracie mrtvých‘. Pokud si chceme podržet víru našich otců (a matek), musíme tradici ctít a velebit, a to nikoli jako samoučel, nýbrž jako nejspolehlivější cestu k Bohu – kdyby jen proto, že už tolik svatých po ní kráčelo před námi.“

Druhou, asi podstatnější věcí je, že Dreher je tak hluboce zklamán politikou amerických neokonzervativců, resp. Republikánské strany, že konzervativcem sice zůstává (dokonce zatím ještě pořád – prý ale už se skřípěním zubů – republikány jako „menší zlo“ volí...), ovšem již jen ve „filosofickém“ smyslu. Nadále chápe Russella Kirka a Richarda Weavera jako dva z nejvýznamnějších „filosofických otců moderního amerického konzervatismu“ a za prvního proto-crunchykona považuje slavného britského konzervativního spisovatele a myslitele Gilberta Keitha Chestertona (je to arci nepřehledná směsice, kdo všechno už si Chestertona kdy „přisvojil“...). Avšak se současným „politickým“ americkým konzervativismem už nechce mít nic společného. Už ho „odepsal“...

Je to dobře vidět třeba na okázalé změně podtitulu knihy Crunchy Cons. Obě první vydání, vázané i brožované, vyšla v roce 2006. Jenže zatímco to „únorové“ vázané má v podtitulu How Birkenstocked Burkeans, Gun-Loving Organic Gardeners, Evangelical Free-Range Farmers, Hip Homeschooling Mamas, Right-Wing Nature Lovers, and Their Diverse Tribe of Countercultural Conservatives Plan to Save America (or at Least the Republican Party), o devět měsíců mladší vydání brožované si už dělá plány o poznání skromnější, či spíše si – uvážíme-li změnu v podtitulu – nedělá plány žádné: The New Conservative Counterculture and Its Return to Roots.

Proč už nemá v plánu „zachránit ... aspoň Republikánskou stranu,“ vysvětluje Dreher v dodatečném doslovu takto: „Dnes už pochybuji, že má cenu zachraňovat ji v současné podobě. Nejsem menším konzervativcem, než když jsem Crunchy Cons psal, jsem ale levičák, co se týká kacířské myšlenky, že když se nálepky ‚liberální‘ a ‚konzervativní‘ vztáhnou na americkou politiku, nic neznamenají; už opravdu ne.“

Ano, to skutečně je – po jistý čas už nepřeslechnutelné – zaklínadlo typicky liberální, nebo přímo levicové. A zaznívá tu a tam i u nás doma, zejména z templu vyznavačů Pravdy a

Lásky. (Když už tedy pro tuhle chvíli zapomeneme, že naše „nejpravivější“ parlamentní strana o sobě s naivní pýchou nahlas vytrubuje, že je liberálně-konzervativní...) Až jednoho zamrazí... A to nás ta nejhorší informace teprve čeká —

Dreher totiž vzápětí dodává: „Z toho vyplývá, že by si crunchykonové měli osvojit osvědčený postup, který Václav Havel nazývá ‚antipolitická [sic!] politika‘ – začít potírat cynismus a vyprázdňenost formální politiky tím, že budou žít počestně a šlechetně aspoň ve své vlastní obci.“

A tak slibně ten crunchykonzervatismus zpočátku vypadal... Zrovna jako poslední oáza na poušti! A zatím – zase jen ta zrádná fata morgana. A jestliže českého čtenáře Dreherova „česká inspirace“ jen překvapí, českému konzervativnímu čtenáři asi hned bleskne hlavou: „Zachovej nám, Hospodine, Spojené státy i naši zem...“

Ladislav Bátora

Psáno pro Národní myšlenku 42/2008